

att sörja för

KLARA WENNER TÅNGRING

SVENSKA UTBILDNINGSPROGRAMMET I
SKÅDESPELARKONST

att sörja för

KLARA WENNER TÅNGRING

FÖRFATTARE Klara Wenner Tångring		UTBILDNINGS- ELLER MAGISTERPROGRAM Svenska utbildningsprogrammet i skådespelarkonst	
DEN SKRIFTLIGA DELENS/AVHANDLINGENS TITEL att sörja för		DET SKRIFTLIGA ARBETETS SIDANTAL (INKLUSIVE BILAGOR) 48	
DET KONSTNÄRLIGA/ KONSTNÄRLIGT-PEDAGOGISKA ARBETETS TITEL UTEBLI (2017) WEIMAR – jakten på zodiaken (2018) Konstnärliga delen är gjord i en produktion av Teaterhögskolan ☒ Konstnärliga delen är inte gjord i en produktion av Teaterhögskolan (avtal om upphovsrättigheterna har gjorts) ☐			
Examensarbetet får publiceras på nätet så att det är fritt tillgängligt utan tidsbegränsning.	Ja ☒ Nej ☐	Sammandraget får publiceras på nätet så att det är fritt tillgängligt. Tillståndet är inte tidsbegränsat.	Ja ☒ Nej ☐
<p><u>blicken</u> Jag vill skriva om att bli sedd och avsaknaden av att bli sedd. Jag vill undersöka hur jag förhåller mig till blicken i olika sammanhang: på scenen, i naturen, i äldreården. Vad som sker i mig. I min kropp. Jag vill skriva om huruvida scenkonsten kan utgöra en plats för möten där egot upplöses och skådespelare och publik ser varandra. Och om vi möts, kan och vill vi då ta hand om varandra?</p> <p><u>när världen är för mycket</u> skriv om vad du tycker är jobbigt med världen. vad är det som hotar ditt varande? skriv om patriarkatet. den manliga blicken. skriv om egot. skriv om hur scenen och teatern ofta utgör en plats där dessa hot blir extra tydliga. skriv om att du inte orkar med det.</p> <p><u>att vårda mig själv</u> skriv om vad du behöver. skriv om när du har upplevt frid. frälsning. förlösning. lugn. glädje. njutning. extas. skriv om när du upplever att du förlorat ditt ego (har du?). skriv om dansen. improvisationen. skriv om naturen. om Lappland. skriv om möten. att omge mig av tysta snölandskap när världen utanför är för högljudd, för mycket.</p> <p><u>att vårda en patient</u> skriv om hemtjänsten. om erik. om hur du blir sedd där. hur du ser. vilka roller du tar. vad som händer med ditt ego. på vilket sätt formas det? blir det mindre? Vad sker i själva omvårdandet?</p> <p><u>att vårda en publik</u> skriv om hur en relation till en publik skulle kunna se ut. skriv om konstnärens längtan efter att ta hand om. (slitningen mellan narcissism och självuppföring) hur teatern eventuellt kan skapa möten mellan människor. eventuellt förlösa oss.</p>			
SCENKONST, SKÅDESPELERI, DANS, KROPPEN, BLICKEN, JAGET, DEN ANDRE			

INNEHÅLL

ATT SÖRJA FÖR	9
<i>Metod</i>	10
<i>Teori och litteratur</i>	10

NÄR VÄRLDEN ÄR FÖR MYCKET	12
<i>Kroppen som maskin</i>	12
<i>Kroppen och köttet</i>	13
<i>Någon ser mig</i>	14

ATT VÅRDA SIG SJÄLV	17
<i>Lappland</i>	23

ATT VÅRDA EN PATIENT	30
<i>Vårdbiträdet och skådespelerskan</i>	33

ATT VÅRDA EN PUBLIK	41
<i>Ömsesidigheten</i>	42

DET ÄR ÖVER NU. ETT FÖRSÖK TILL AVSLUT.	46
---	----

ATT SÖRJA FÖR

och jag orkar inte tänka på min kropp där på scenen. jag flyr scenen. så ofta flyr jag scenen. blickarna gör mig blyg. jag vill därifrån. jag vill gömma mig.

att min kropp ska utgöra en plats där en eller flera åskådare kan se sina drömmar, sin längtan, sina begär, sin lust, sina värsta mardrömmar, sitt förakt, sin sorg, sin iver, sin passion och sin förödelse.

*

Jag vill skriva om att bli sedd och avsaknaden av detsamma.

Jag vill undersöka hur jag förhåller mig till blicken i olika sammanhang: på scenen, i naturen, i äldreården. Vad som sker i mig. I min kropp.

Jag vill skriva om huruvida scenkonsten kan utgöra en plats för möten där egot upplöses och skådespelare och publik ser varandra.

Och om vi möts, kan och vill vi då ta hand om varandra?

Min (och säkert mångas med mig) drift och längtan till scenen handlade ursprungligen till stor del om att bli sedd, att någon skulle se mig. Men ju mer tid jag spenderar på scenen, inför en publik, ju mer inser jag att jag faktiskt inte blir sedd, för jag tänker att bli sedd och att se handlar om att mötas, och det är sällan jag upplever ett möte med en publik från den traditionella teaterscenen. Jag föreställer mig att publikens blick så länge varit skev, kanske att den alltid har varit det. Att den bär den där onda blicken. Som kanske är min egen. Som har gått i arv i flera generationer.

Under min utbildning har jag blivit mer och mer intresserad av hur närvarande jag kan vara i min kropp när jag är på scenen. Denna kroppstudie har fördjupats under åren, särskilt via dansen och rörelseundervisningen. I detta undersökande av närhet till min kropp, mig själv, har en sårbarhet tagit plats. Som att min direkta erfarenhet av min kropp försätter mig i en öppenhet, en slags skyddslöshet som har gjort det svårt för mig att befinna mig på scenen. Publikmötet skrämmer mig ibland så mycket att jag undrar om jag kommer gå under om jag fortsätter med teatern. Nu är jag intresserad av

att undersöka hur jag kan behålla en öppenhet och en närvaro i min kropp när jag är inför en publik, utan att uppleva att jag utsätter mig själv för något våldsamt, utan att fara illa av det.

Jag undrar: kan alla blickar döda? och: kan jag hitta eller utforma en blick som inger hopp och längtan efter att bli sedd istället för rädsla inför detsamma?

Metod

Jag tänker ha tre erfarenhetsbaserade referenspunkter att utgå ifrån när jag diskuterar . Den ena är ett projekt jag var med om sommaren 2016. Ett projekt där jag tillsammans med nio andra kvinnor vandrade och dansade i Lappland, utan någon mänsklig publik, för att se hur det påverkade oss och vårt dansande-/scenkonst-jag. Den andra referenspunkten är mitt arbete som vårdbiträde i hemtjänsten. Och den tredje referenspunkten är den immersiva föreställningen "35 jag och några skådespelare" som jag varit med och skapat under 2017/2018 tillsammans med teatergruppen Blaue Frau, teatergruppen Poste Restante och fler frilansande skådespelare.

Teori och litteratur

I arbetet med den här uppsatsen har jag främst läst Jaana Parviainens bok "Bodies moving and being moved" (1998, Tampere University Press) där hon utifrån en fenomenologisk teori skriver om kroppen och perceptionen, främst utifrån Maurice Merleau-Pontys tankar, och fokuserar på analys av rörelse och dans.

Jag har även läst Maxine Sheets Johnstones essäsamling "The Corporeal Turn" (2009, Imprint Academic) där hon skriver om kroppen bland annat utifrån fenomenologiska tankar, evolutionsbiologi och utvecklingspsykologi.

Och så har jag läst utdrag ur Maurice Merleau-Pontys "Phenomenology of perception", kapitlet "Situating the body" (Atlantic Highlands, NJ: Humanities press, 1981), ur antologin "The Body" (1999, Blackwell Publishing, redigerad av Donn Welton)

Jag har med dessa tänkare i min text då jag genom att läsa dem har jag fått en djupare förståelse för min relation till blicken och min relation till min kropp, hur den är socialiserad in i den här världen och hur jag med hjälp av att återupptäcka den (den kropp som är jag) förhoppningsvis kan bryta mig ur de normer som har fångat mig och komma undan den där blicken som hindrar mig.

NÄR VÄRLDEN ÄR FÖR MYCKET

det finns så många vackra förutsättningar för liv och magi när en människa föds. men den här världen är skev. den har sedan länge blivit en plats som är trångsynt, tråkig, dömande och begränsande. våra kroppar har blivit koloniserade och besmittade av skapade begär och vi har ingen möjlighet att särskilja våra egna behov från patriarkatets behov.

Kroppen som maskin

Filosofen Renée Descartes spred under 1600-talet läran och övertygelsen om att kroppen och själen är skilda åt och att själen är den som är tillförlitlig när det kommer till att avgöra vad som är verklighet och sanning. Han menade att det vi känner och upplever genom kroppen är fyllt av illusioner. Kroppen blev under denna tid sedd på som ett instrument som människan kan modifiera och disciplinera så som det behagar oss, medan själen och intellektet sågs som något upphöjt, något som stod över kroppen. Denna dualitet är fortfarande starkt närvarande i den västerländska kulturen.

(https://sv.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Descartes)

Merlau-Ponty hävdar att människan är medveten om sin existens genom att se den utifrån. Medan de flesta andra varelser på den här jorden är i sin existens, är-i-världen. Vi människor är också födda av den här världen och in i den här världen, från början är-vi-i-världen. Men vi har separerat oss från detta varande i världen, tagit ett steg ut ur det, för att kunna se vår existens. Och för att kunna observera vårt liv så måste de stunder och situationer där impulser (inre och yttre) och stimulans totalt fyller oss, upphöra. De stunder när det vi upplever är i centrum av vår existens, måste nu förflyttas till periferin av vår existens. Och vår respons till dessa impulser, stimuli och upplevelser formas också därefter, förflyttas även de till periferin. Det betyder att vi ger upp en del av vår spontanitet och impulsivitet. Och det är genom att ge upp detta och att ge upp den direkta kontakten med vår omgivning som vi kan se den. (Welton, *The Body*, 1999, s. 152)

I dag kan vi verkligen se att den västerländska människan är en individ som ser på sig själv och sin värld utifrån, en värld som hen vill kontrollera med sitt ego. Det är en individ som definieras av sitt ägande; ägandet av tankar, idéer, saker, jorden, naturen, andra människor, sina känslor och sin kropp. Kroppen själv har blivit en produkt och en vara. Den reduceras till att vara en representation, att den endast finns till för att bli sedd. Vi förtingligar våra kroppar och det driver oss in i självalienation. Det här leder till att vi lever i en värld fylld av icke-förkroppsligade ego-individer och att det är ett icke-förkroppsligt medvetande som styr och bevakar världen.

Våra kroppar blir könade sociala kroppar, som uniformer. Under hela våra liv så absorberar vi kulturella och samhälleliga värderingar genom våra egna kroppar. Andras gester, kroppsspråk, kroppshållning och attityd påverkar och formar oss. Och de sociala regler som styr våra kroppar, i våra respektive kulturer, reflekteras sällan över, då vi oftast inte är medvetna om hur vi formas, hur vi tar till oss sociala beteenden, utan de bara börjar leva i oss. (Parviainen, *Bodies moving and moved* 1998,s.23)

Kroppen och köttet

Enligt det fenomenologiska tänkandet är kroppen inte någonting som jag har utan något jag är. Vi har varit kroppar och vi är kroppar innan vi har kunskap om kroppen som en organism och vi använder inte våra kroppar utan vi upplever våra kroppar i relation till världen. Våra sinnen och sinnesintryck existerar innan våra åsikter. Merleau-Ponty menar att världen en väv av mening, att kroppen och världen är sammanflätade i varandra och tillsammans skapar ett omfattande system som han kallar *flesh*. Detta system, som kanske kan översättas till *kött*, är en dimension där allt liv är sammanbundet och oskiljaktigt. Vi är kött och vi lever i kött. Saker och objekt runt om kring mig är gjorda av samma stoff som jag, jag är gjord av samma stoff som världen, jag går in i tingens kött och tingen går in i mitt kött. Min kropp har sin egen kunskap om världen och genom den vet vi mer än vad vi kan förklara, en ordlös kunskap som vi inte är förmögna att kontrollera. “*We can not refuse to perceive the world, although we may fail to understand it.*” (Parviainen, s.36-37, 62-63)

Någon ser mig

när jag tänker på mig själv som scenkonstnär, så skulle jag vilja påstå att ett av mina främsta verktyg är självkänedom och att jag kan se mig själv; min kunskap om min kropp, dess funktioner, möjligheter och uttryck. min kunskap om min röst och hur jag kan använda den. min kunskap om mina sinnen och känslor. hur jag kan använda mitt varande som helhet och i och med det skapa situationer som är fiktiva eller verkliga, beroende på hur en väljer att se det. denna självmedvetenhet är något som jag mer eller mindre ständigt arbetar med. och det är denna fördjupade kunskap om mig själv som min utbildning bygger på. att bli medveten om vad jag (vill) förmedlar och hur jag förmedlar det, i relation till medspelare och i relation till en åskådare.

så blicken finns hela tiden där. min egen blick på mig själv. andras blickar på mig.

den utgör olika saker. den kan glittra. den kan fyllas med tårar. den kan bli svart. den kan lysa. den kan titta snett. den kan vara fylld av åtrå. den kan vara fylld av förakt. den kan blunda. allt som oftast är den granskande. ibland söker den något. den söker något att älska, att förgöra, att sluka, att knulla, att ta hand om. den söker att förstå, den söker att själv bli sedd, den söker att bli uppfylld, den söker att minnas, att känna, att glömma. i den finns förutfattade meningar och uppfattningar, om hur saker och ting ska vara, borde och inte borde vara.

det är sällan den blicken är fylld av villkorslös kärlek.

blicken/blickarna utgör en väv som omger mig dagligen. en väv som reflekterar mig, stimulerar mig, inspirerar mig, lyfter upp mig, bekräftar mig, stänger in mig, kväver mig, idiotförklarar mig, diskvalificerar mig, avrättar mig. och så vidare .

den är det som avkräver ett svar på alla mina handlingar, den är den internaliserade faderns blick, den är farmoderns kommentarer kring existerande kroppsfett och sexuell läggning, den är systemens daddy's-girl-armor runt den disciplinerade ((?)) kroppen ((inte hetsäta pasta med för mycket smält smör fast det är det enda du längtar efter varje dag)), den är den store regissörsp****n som tungt faller vid mina fötter och ber mig utmana mig

själv, ta ut svängarna för fan, vad är du rädd för? den är min egen hand som smeker min kind i ett förljuget självförhärligande. ((den är inte storebror. den är jag.))

den är inte frihet. den har ingenting med liv att göra. den har ingenting med död att göra.

(((den är konstruktion)))

*

Enligt Jaana Parviainen så betonas scenkonstnärens uttryck ofta av nakenhet och försvarslöshet, att exponera sig själv, jaget, för en annan utan att på förhand veta den andres reaktion på den handlingen. Denna utsatthet och exponering väcker enligt henne frågor kring konstnärens motiv, syften och anledning till att söka den uppmärksamheten. Hon, tillsammans med Heidegger, menar att vi scenkonstnärer rör oss i spännvidden mellan narcissism och självuppoffring. (Parviainen,1998, s.140)

Traditionellt lär sig scenkonstnären att presentera min kropp på ett sätt som ska tillfredsställa en regissör eller en koreograf och en publik. Publiken är det begärande subjektet och scenkonstnären är det begärda objektet. Jaana Parviainen skriver att detta särskilt påverkar oss kvinnliga scenkonstnärer, som lär oss att bry sig om våra utseenden och i de återkommande mötena med en publik börjar tycka illa om våra kroppar, disciplinera dem och kontrollera dem, i jakten på en perfektion och ett kroppsideal. Och när kampen för att uppnå perfektion har pågått tillräckligt länge så har vi internaliserat idealen och tror att de kommer från oss själva, förstår inte att de kommer utifrån. (Parviainen, 1998, s. 110-111)

*

jag hatar blicken på mig och jag älskar den. där finns både en destruktiv och en helande rörelse i närvaron av den. där finns, det måste jag erkänna, en längtan av att väcka begär och drömmar. att vara ett objekt för den andres blick, den andres åtrå. att väcka en hunger som gör att den andre bara måste ha mig, sluka mig, äga mig. kanske utgör denna längtan destruktiviteten.

i den längtan finns en frihet. bor en skam. förekommer en fara.

friheten att erkänna det barnsliga egot, det vrålande begäret, bekräftelsebehovet, bristerna, det mänskliga skammen i att erkänna det samma. och faran att det i och med att erkänna allt detta (JAG VILL BLI ÅTRÅDD!) ska leda till en insikt om att ingen vill ha mig (kanske till och med på grund av erkännandet). rädslan för att om någon skulle ta mig i munnen, genast i avsmak skulle spotta ut mig med hull och hår. och ytterligare en fara: att det begärsobjektet jag vill vara, skulle vara en representation av någonting som inte är jag, utan någonting jag tror att jag måste bli för att överhuvudtaget vara åtråvärd.

jag skulle vilja påstå att den längtan är konstruerad, betingad, att det är något jag som flicka och kvinna lärt mig att längta efter, det är utifrån min åtråvärdhet jag värderas. men samtidigt skulle jag vilja påstå att den längtan är gemensam för alla människor; att vi alla längtar efter att bli åtrådda, vara oemotståndliga, ägas och slukas av någons begär. även detta en sorglig verklighet konstruerad av det samhälle där ägandet definierar oss.

den helande potentialen i blicken är mötet, att jag kan förenas med den andre. det är också en längtan hos mig och ytterligare en anledning till att jag vill exponera mig. att exponeringen kan leda till ett möte med den andre där jag kan bli en del av något djupare och större.

för mig bär den bitterljuva erfarenheten av att bli sedd på en längtan efter att bli älskad och att älska, att åtrå och bli åtrådd, att vara ett subjekt och ett objekt, och rädslan för att bli avvisad.

*

Parviainen hävdar att scenen, scenkonsten och föreställningen kan vara en plats där skillnaden mellan jaget och den andre är uppenbar, samtidigt som det erbjuder en möjlighet för att lära sig förstå den andre och sin även sig själv. Att jaget blir förverkligat i dialogen med den andre och att scenkonstnären kan fördjupa och förlänga sitt jag i närvaron av publiken. (Parviainen, 1998, s. 176)

ATT VÅRDA SIG SJÄLV

Om världen som den ser ut just nu är för mycket för oss människor, om vi inte kan hantera att leva i den, att skapa i den, vad ska vi då ta oss till? Hur kan vi göra världen mer uthärdlig? Vad är det som behövs göras för att vi ska kunna ta hand om oss själva, varandra och jorden bättre? Är motstånd, revolution och frigörelse inom räckhåll? I så fall - hur ska vi bära oss åt?

Parviainen menar att om kroppen är totalt präglad av samhället och historien, så är motstånd och revolution inte möjligt. Vi kan inte göra motstånd om vår identitet inte är något annat än produkten av social kontroll. Därför finns det ett behov av att vi närmar oss våra kroppar, går in i dem (oss själva) på djupet och blir kroppar som kan utöva självreflektion, artikulera oss och agera utifrån en självkänedom. (Parviainen, 1998, s. 27)

Maxine Sheets-Johnstone hävdar att när världen är för mycket kan vi vända oss till kroppen. Inte den kropp som vi har lärt känna via vetenskapen, medicinen och biologin, inte den kropp som ses på som en maskin skild från vår själ, utan den kropp som vi är och som har varit sedan vi föddes. Den kropp vi var redan innan vi kunde formulera vår existens, innan vårt medvetande och intellekt. Den kropp som är levande och vaken. I mötet med den levande kroppen, som är vi, kan vi bli förlösta, enligt Maxine Sheets-Johnstone. Och i den förlösningen - finns kanske en potentiell revolution?

Den levda kroppen är en kropp som vi inte kan växa ur, och vi behöver inte bli barn igen för att hitta den, vi behöver bara sluta förneka den. Om vi vänder oss till vår kropp och lyssnar till den, så kan vi väcka den kropp som har somnat, blivit avstängd genom till exempel vanor eller kultur. Den kropp som kanske genom våra egna val fallit i dvala. Det är en kropp som är nära oss och ändå så långt borta.

Enligt Maxine Sheets-Johnstone så kan vi bli förlösta om vi tillåter oss att tappa kontrollen, hänger oss till slumpen, tillåter det oväntade och låter oss vara i centrum av en erfarenhet; att vara-i-världen som Merleau-Ponty skulle säga. Genom detta ger vi oss själva möjligheten att upptäcka kroppens hemligheter, återfå en värld av mystiska möjligheter och därmed bli förlösta. I och med denna förlösning når vi en värld som alltför ofta glöms bort. Det är

en värld där vi kan uppleva och erfara saker fullt ut, med en starkare närvaro. Vi återgår till något som vi alltid har haft, men varit för upptagna eller glömska för att se, vi återgår till vår livskraft och vitalitet, och vi får en sinnesnärvaro som kopplar oss till livet och de inneboende mystiska möjligheterna. Här kan vi lära oss nya saker, lära om det som är bekant och vi kan få syn på det oevda i vår kropp. Vi kan återuppliva förmågor som har sovit, förmågor som rör känslor, rörelse och handlingar. Vi kan återfå centret och ursprunget till vårt varande, dess vitalitet och grundläggande energier. Vi kan få en större aptit på livet och bli medvetna om den uppsjö av möjligheter det innebär att vara vid liv.

Den levda kroppen är en källa till överraskningar och eviga nyheter och vi är lärlingar till denna kropp. Att återgå till den innebär inte att stänga ute världen och det betyder inte navelskåderi eller egocentrering. För den kroppen är av världen, finns i världen. En värld som vi kan känna och leva. Enligt Maxine Sheets-Johnstone är frälsningen så långt bort från oss som vi är våra kroppar. (Sheets-Johnstone, *The Corporeal Turn*, 2009, s. 17-27)

Jag tänker att vägen till en förlöst kropp, att vara en levande del av världen, att vara ett subjekt, är en väg som måste få rymma uppehåll, misstag, reträtter. Det är ett djupgående arbete. Ett arbete som kräver mycket av oss. Och jag vill inte skambelägga de stunder då vi inte orkar eller klarar av tillstånd av att inte veta, av att vara i centrum av en erfarenhet. För att orka kanske vi måste distansera oss nu och då.

Jag tänker också att möjligheten till en förlöst kropp, till att närma sig sin kropp, är ett privilegium. Det är inte alla människor som har eller får möjligheten, eller ens vill utforska sig själv på djupet, på grund olika mekanismer i samhället.

Om jag tänker på hur vi ser på fysisk aktivitet i det västerländska världen i dag så är den ofta är inriktad på tävling, disciplin och funktionalitet. Den fysiska aktivitet som erbjuds i skolan eller som hobbies är ofta en idrott där kroppen ses på som en maskin som vi kan bygga upp, göra smidigare och starkare med järnvilja, proteinpulver och dieter. Vi ska träna för att vinna lopp, tävlingar, turneringar, få medaljer. Vi ska träna för att bli smala och se snygga ut. Val av fysisk aktivitet är också förknippat med självbild. Och de flesta aktiviteter är bl.a. klass och könsbetingade. De ”mjukare” aktiviteterna, som till exempel dans, tillskrivs ofta flickor och kvinnor, medan de

”agressivare” aktiviteterna, exempelvis ishockey, ofta tillskrivs män. Vi kan ju fråga oss själva vad detta gör med vårt samhälle.

Jag tror att en väg mot förändring, och ett sätt att ge fler möjlighet till fördjupad kunskap om sin egen kropp, skulle vara om grundskolan och arbetsplatser skulle erbjuda rörelse och friskvård med dans och somatiska praktiker. Praktiker som fokuserar på att lyssna på den egna kroppen, gå djupare in i den, skapa förståelse för hur unik varje kropp är och att vi kan röra oss utifrån njutning och lust istället för utifrån tävling och disciplin. Jag tänker här till exempel på rörelseimprovisation, kontaktimprovisation, Feldenkrais, Kleinteknik, Body Mind Centering osv. Om detta skedde redan i grundskolan så skulle alla få uppleva dessa praktiker och sedan kunna göra ett aktivt val huruvida de ville fortsätta utforska dem eller inte. Jag tror att det skulle vara en lösning på många problem.

Men när det kommer till oss som har möjlighet att ta del av detta privilegium så tror jag att vi ibland väljer att vara kvar i den där sovande kroppen. Vi väljer inte frivilligt att falla i dvala, utan sömnen är något som sakta sipprar in i våra kroppar, men jag tror att många av oss väljer att fortsätta sova, kanske för att det är det enda alternativet vi har, känner till eller känner oss trygga i. För att när vi får möjligheten, eller ger oss själva möjligheten, att vakna upp ur den sömnen, så kan det hända att vi möter något som känns skrämmande, hotande och utmanande. Kanske spöken som legat och sovit i våra muskelvävnader och lungsäckar väcks till liv och jämrar sig och får det att svindla för våra ögon. Kanske vänds vi upp och ner och vårt hjärta hamnar i hjärnan. Kanske känns det konstigt. Kanske blir vår hud otroligt tunn och känslig, kanske den svagaste vindpust kan blåsa hål på den och det är nästan så att vi förblöder. Och kanske finns det inga plåster i världen att stoppa den blödningen.

Vad som sker, eller vad som kan ske, är att vi inser existensens oändliga variationer och möjligheter till varande, vi upplever något som vi inte kan sätta ord på. Och eftersom vi är uppväxta i en värld där vi ska kunna formulera oss om våra upplevelser, så blir denna erfarenhet skrämmande och kanske blir vår reaktion att retirera, dra oss tillbaka till vår vrå, till intellektet, till vår tjocka hud och våra fötter på jorden så som vi alltid har haft dem. Tillbaka till vanor och trygghet. Men om vi vågar befinna oss i det där rörande tillståndet av att bli omkullkastad, av att inte veta, av att inte kunna

kontrollera, så finns en potential till transformation och en kontakt med oss själva och världen. Ett tillstånd av rörelse och flöde som förhindrar stagnation och stiltje, och möjliggör variation och växlingar som minskar risken för att falla in i, eller tvingas in i, former och normer.

Min kropp bär på mitt liv, på mina historier. Min levda kropp kommunicerar mitt levda liv, min historia, bara genom att vara. Men den levande kroppen kan tystas, i livet och i arbetet på scenen. Som scenkonstnär kan min kropp under repetitioner, regianvisningar, bli fråntagen min personliga identitet och bara producera något som jag har blivit ombedda att producera, jag blir en bild av något, en representation av något, och min levda kropp tystnar, somnar, jag blir ett objekt, en projektionsyta. (Parviainen, 1998, s. 157)

*

när jag föll i dvala, det kan jag inte säga. och när jag försiktigt började vakna igen, det vet jag inte. och hur stor del av mig som fortfarande sover, huruvida mitt tillstånd är i det mellan vakenhet och sömn, om jag är på väg att somna om eller vakna upp, det har jag svårt att veta med säkerhet.

men jag tänker att de stunder jag rör mig mot vakenhet till viss del har en början i relation till all den kunskap jag har tillägnat min kropp, mig själv, om min kropp. kunskap som är upplevd. hur jag via dansen fått kännedom om mitt skelett, min struktur, mina organ, mina vener, vätskor, vanor, rädslor, min längtan, mina känslor och min hud; genom beröring och rörelse. hur jag genom rörelse och förkroppsligad kunskap nått erfarenheter bortom tanken och intellektet, som fått mig att inse att jag är min kropp, inte att jag har en kropp.

jag tror att det närmaste jag har kommit förlösning är när jag har dansat i fri och improviserad form, kontaktimpro eller rörelseimpro. då kan jag uppnå ögonblick av att släppa kontrollen och hänge mig åt det oväntade. när jag uppgår i den känslan och erfarenheten så upphör jag att vara medveten om eller bry mig om blicken på mig, den andres blick och min egen. jag upplever att jag är i min fulla potential. jag slutar att döma mig själv och andra, jag befinner mig i ett flöde där jag är en del av något större och där jag upplever villkorlös kärlek. min kärlek till omvärlden, mig själv, men också att omvärlden är kärleksfull och accepterande. jag tänker att jag i det förlösta

tillståndet rör jag mig bort ifrån representationen och istället närmar jag mig min levda kropp, mitt personliga uttryck, min energi. jag närmar mig ett djup och en kontakt till världen och livet.

i dansen med andra närmar jag mig inte bara min egen levda kropp, utan även den andres levda kropp. och en del av förlösningen jag upplever sker i mötet med den andres kropp; beröringspunkterna oss emellan.

allt som har en fysisk kropp har också en yta som är möjlig att röra vid, att bli berörd. vi är alltid i fysisk kontakt med något; kläder, en möbel, jorden, en annan kropp, en blomma vi håller i handen. enligt Maxine Sheets-Johnstone rör vi oss genom världen med denna beröringsyta, vi lär känna världen genom denna beröringsyta. Aristoteles skrev att förutom rörelse är beröring levande varelsers främsta förmåga, utan beröring så skulle djur inte kunna existera. beröring är själens signatur. han menade också att köttet, huden, är beröringens medium, men att beröringens organ är hjärtat. (Sheets-Johnstone, 2009, s. 137-138)

och om vi tänker på hur samhället påverkar vår relation till vår kroppslighet och andras kroppslighet, så kan vi konstatera att många element uppmanar oss till att rädda vårt eget skinn och förstöra andras. världen är så brutal att vi måste skaffa oss tjock hud, vi uppmanas till och med till det, vi blir hårdhudade, vi tappar vår förmåga att känna, att låta saker komma in på vår bara hud, eller innanför vår hud, vi blir inte längre berörda och vi berör inte andra.

men hur skulle det vara om vi öppnade upp oss mot våra egna och andras hudar, kött och beröringsytor? om vi öppnade upp oss för icke-verbala möten? om vi tillät oss att utforska andras *flesh*, dess densitet, djup och känslighet. det skulle kunna leda till att vi skulle närma oss vår egen kropp och känslighet och på det sättet också komma i kontakt med hela världens kropp. (Sheets-Johnstone, 2009, s. 147)

detta upplever jag är möjligt i dansen med en annan människa.

och så kommer frågan vad jag kan göra med den känslan och den erfarenheten. hur kan jag använda dem som konstnär?

om jag lyckas vara i den där känsligheten, kontakten och förlösningen inför en publik så kanske det kan leda till ett ärligt möte med åskådarna, den andre, där vi kan spegla varandra och öppna upp oss inför djupare förståelse och acceptans.

*

hur vi hudlöst formulerar oss mot varandra
i en krampaktig längtan efter förståelse
mellan våra kroppar ett eko som utgör den väldiga igenkännelsen
tonerna genomkorsar allt vad vår förgänglighet innebär
det är en stammande rörelse

vi sprider ut oss som dimma mellan varandra
och när din tyngd rinner genom mig
är den en hemlighet

*

Mina händer mot min kind. Ett minne om sömn, om vila. Någon är där med mig. Ett glitter i luften, en vals. Någon vill dansa med mig. Min kropp är så tung, min kropp är ledsam. Mina händer igen. Mot min kind. Påminner om barndom. Mina fingrar darrar. Några centimeter från min kind. Jag vet inte vart jag ska göra av mina händer mera, var kan jag gömma dem. Det bor ett avslöjande i dem, en hudlöshet som slungar mig baklänges. Och jag finner mig med benen vikta under mig. Händerna mot marken. Håret sveper över min panna och jag ser en annan kvinna vika sina ben under sig. Hon pekar på mig. Hennes fingrar darrar. Liksom mina. Ängslan i pekfingret som med säkerhet riktar sig mot mitt huvud, mot min blick. Och i denna fixering finns något undfallande. Jag undrar vad det är vi ger efter för. I alla fall riktar även jag mina fingrar mot henne. Vi öppnar våra handflator. Snöflingor börjar falla. Mellan hennes fingrar. Mot min kind. Och innan jag vet det, så finns mina fingertoppar där mellan hennes. Och där står vi. Och vi har ingen aning. Vi kan stå där för evigt. Eller så kan benen ge vika. Och vad vi viker oss för. Vi har ingen aning.

Lappland

jag frågar min vän som också var där i Lappland, att kan jag skriva om Lappland i min magisteruppsats, fastän det nästan är två år sen, kommer jag minnas något? hon tar på min kropp, trummar med sina händer mot mina ben och säger "du har allt här". men likafullt: hur ska jag kunna skriva om Lappland? när det var allt annat än ord?

Jag vill skriva om en sommar och upplevelse som har utgjort en stor del i min erfarenhet av och tankar kring blicken, makten och att möta sig själv och andra. En upplevelse som förändrade min relation till min kropp, till blicken och scenen.

vad som hände denna sommar var att den klibbiga väven av blickar sakta började upplösas. gränsen mellan mig, de andra och världen började suddas ut. det talade språket började avlägsna sig. den maskinella kroppen började monterats ned. intellektet förlorade i vikt.

avsaknaden av människor. avsaknaden av stadens ständiga uppmaning till yta och tempo. frånvaron av att köpa och att bli såld.

vi var i naturen. och visst kunde vi se oss själva i den.

vi var tio kvinnor. visst såg vi på varandra och visst speglade vi varandra. men det var inte en spegling i skyltfönstret, det var något annat.

vi gick på djurstigar, vadade över floder, dansade under örningar, svettades vid eldar, tystnade under tallgrenar, sjönk mot stenar. och visst sade det något om oss. att vi var där.

en långsam separation från

jag tror att det hade att göra med nakenheten svetten låren bröstet stenarna mossan alla förvridna träd myggorna whiskyn elden maten vattnet bastun tävlingen om vem som kan få sin ena bröstvärta in i naveln skrattsalvorna oj så många

vad naturen gjorde med oss och vad vi gjorde med varandra

att vi inte längre behövde vara begripliga.

att våra kroppar inte längre behövde vara begripliga

*

Dagbok från Lappland, 3.7 - 2016

Det är någonting med kropparna. Att jag känner igen mig i dem. Att vi känner igen oss i varandra.

*

Våren 2016 får jag frågan av min danslärare om jag vill följa med henne på ett projekt i finska Lappland under sommaren. Projektet ska gå ut på att en grupp kvinnor med dansbakgrund, professionella och amatörer, ska resa tillsammans till Lappland och dansa i naturen. Vi ska undersöka hur vår framställning av vår dans, vår relation till våra kroppar och till uppträdande blir i en miljö som inte är institutionen, som inte består av studior, blackboxar, scheman och deadlines, en miljö utan publik och med naturen som enda vittne. Vi ska undersöka hur vi, vår dans, och vår attityd kommer påverkas av det dagliga arbetet det innebär att vandra över fjäll och bo i en bergsstuga.

Jag tackar glatt och nyfiket ja.

Samma sommar följer resan till Lappland. Vi åker nattåg från Helsingfors till Rovaniemi. Från Rovaniemi åker vi med två bilar till Karigasniemi/Utsjoki. När vi parkerat bilarna vandrar vi de tre återstående kilometrarna till stugan nedanför berget Akuvara. Stugan ligger invid en stor flod med fjällvatten. Där finns ett utedass och en vedeldad bastu. Där finns en eldplats och benknotor upphängda i träden. Där rör sig sorkar, möss, myggor, renar, djur djur djur och midnattssol. Där finns ett litet kök och tre sovrum. Vi ska sova tillsammans. Där finns ingen möjlighet till internetuppkoppling och telefonnätet är ganska dåligt.

Jag försöker orientera mig. Orientera mig i språket: jag är den enda som inte talar finska. orientera mig i ålder: jag är den yngsta. I relationer, jag känner inte de flesta medan de alla känner varandra. Orientera mig i naturen: jag är en människa.

Dagarna som följer ser ofta ut som följande: det är alltid två av oss som gör iordning frukost på morgonen som vi alla äter vid niotiden. Vid frukosten pratar vi om en del praktiska saker inför dagens vandring. Någon diskar. Vi

packar och förbereder för avfärd. Fördelar packningen av lunchmaten och trangiaköket. Sedan börjar avfärden med kartläsaren och kompasshållaren i spetsen, och en person som håller koll på att ingen kommer bort eller halkar efter längst bak. Vi vandrar olika turer varje dag. Som oftast vandrar vi en bit, ett par timmar, för att sedan slå läger och dansa. Eventuellt gör vi någon övning, för oss själva, i grupp eller med en partner för att värma upp. Sedan improviserar vi. Efter dansen är det alltid två som är ansvariga för att laga lunch. Vi äter och vandrar sedan den resterande biten. Ofta är vi ute från 11.00 till 21.00. När vi kommer tillbaka till stugan så är det två som ansvarar för att laga middagen, medan en person tänds elden i bastun. Sedan äter vi middag och badar bastu. Om vi har tur blir vi piskade med björkris av gruppens balettdansös. Vi sitter nakna på träbänkar och svalkar oss, eller doppar oss i det kristallklara vattnet i fjällfloden. Sedan tänds vi kanske en eld, samtalar, sjunger, planerar morgondagens vandring eller är tysta. Ofta lurar midnattssolen oss så pass att vi inte går och lägger oss förrän framåt 02.00 på morgonen.

När vi vandrar går vi alltid i ett led. En del kvinnor talar med varandra, men vanligtvis sker samtalen på finska så jag är oftast inte delaktig i talandet. Ibland sjunger jag. De första dagarna har jag det ganska svårt med språket, känner mig exkluderad, vill vara med i diskussionerna, men orkar inte hela tiden påminna om att de ska tala engelska så att också jag ska förstå. Flera gånger ställer jag mig faktiskt frågan om varför jag är med på denna resa, hör jag hemma i den här gruppen? Men efter ett tag lägger jag bort de frågorna och beslutar mig för att vara närvarande i gemenskapen på andra sätt än genom språket.

Vi dansar på vackra och dramatiska platser, på toppar av berg med utsikt till Norge, med vindar som gör det svårt att stå upp, vid Ishavet med ett stormande regn som slår emot våra ansikten, vid vattenfall och små raviner. Och om jag innan resan hade föreställt mig dansen som vacker, följsam, förlösande på ett extatiskt vis, att det skulle vara skönt att röra sig utan publikens blick, så blir jag nu ganska förvånad när mina förväntningar inte riktigt infrias. Eller kanske gör de det, men på ett annat sätt. När vi väl hittar en plats att dansa på, och jag står eller ligger där på mossan eller stenarna, så känner jag mig ofta dum. Det faktum att ingen ser på mig när jag rör mig är förvirrande. Dansen, så som vi ofta ser den på institutioner, så som jag är van att dansa, känns påklistrad, onödig. Jag blickar ut över landskapen, jorden,

och känner mig så liten och obetydlig. Jag är inte objektet för någons begär, och det förvånar mig att den upplevelsen till en början inte ingjuter en känsla av frihet, utan av tomhet. Jag bara står där. Och det är frustrerande. Jag tar ingen med storm, men världen tar mig med storm. Jag inser mitt enorma behov av bekräftelse. Se mig! Titta på mig då! Se så bra jag är! Är jag inte underbar? Höj mig till skyarna! Det är en utmaning för mig, jag känner en slags besvikelse de första dagarna, att dansandet inte ger mig en större kick. Men sakta börjar jag sjunka in i naturen, i landskapen, börjar glömma min jakt på bejakande blickar. Och min relation till det runt omkring mig kommer i fokus. Min beröring med marken, med stenar, rötter, grenar. Jag skriver i min dagbok:

4.7 - 2016

Vilken dag.

Min kropp väldigt nära naturen.

Vi vandrade längst en flod och kom fram till ett stenparti som liksom utgjorde en ö i floden. Jag lade mig på en sten. Jag låg där och sen kom dansen. Jag började röra mig över stenarna och det var egentligen inte någon dans, utan det var min kropp som började röra sig som den vill. Jag svarade naturen med min kropp. Jag bara rörde mig på alla fyra över stenstranden och älskade det. Det var som att jag kom tillbaka till min natur. Som om jag alltid skulle ha varit där, rört mig på det sättet. Min urtid, mina tidigare liv. Som att alla liv i mig, bortom mig, som varit och som är, i slutändan alltid har kommit tillbaka till den stunden, den känslan. Jag skulle inte säga ursprung utan evighet.

Och när jag tänker på det så var vi oftast stilla och lät vinden blåsa och de fantastiska vyerna röra sig framför oss och i oss. Dansen blev ett varande, först en blick inifrån ut, sen ett samexisterande. Ett förnimmande av vind. av jord. av sand och vatten.

Och även om vi är tio kvinnor där tillsammans så dansar vi sällan nära varandra, med fysisk kontakt. Självklart finns där, en slags spegling mellan våra kroppar, vi rör oss tillsammans, men ändå i våra egna världar. Det är en särskild gemenskap.

Dagsutflykt till Nordnorge

*Så går vi ner till havet.
 Det är isvinden och regnet som får oss att göra det.
 Och så står vi bara där.
 Och så lägger jag mig ner. På en sten.
 Och så hör jag finska kvinnor sjunga finska sånger.
 Och så öppnar sig något.
 Ishavet och skandinaviens kartor vecklas ut.
 Vi kan se ända till Nordpolen.
 Wow.
 Och så åker vi tillbaka till Finland.
 Jag säger hejdå till Ishavet.
 Jag tänker att det var första gången jag såg Ishavet.
 Och kanske den sista.*

*

I Lappland var det ingen som iakttog oss utifrån, det fanns ingen publik. Vi mötte inte andra människor på sju dagar. Vi skapade våra egna regler där bland bergen. Vi var där för att dansa. För att se hur dansen skulle ta sig i uttryck i en annan miljö än studion, scenen och institutionen. Hur dansen skulle ta sig i uttryck bortom publiken. (Och fortfarande kallade vi det performance.) Och där uppstod mötet, för mig. När publikens blick var borta så kunde vi erfara oss själva, varandra och livet.

Under denna resa fick vi för en stund leva under förutsättningar som gav oss en direktkontakt med våra levande kroppar. Bland annat i och med att vi vandrade flera timmar om dagen och dansade, att vi levde på en plats som inte var lättillgänglig och inte hade så många bekvämligheter. Vilket innebar att vardagssysslor krävde mer av oss. Om vi skulle skaffa mer mat så behövde vi först gå tre kilometer och sedan ta bilen till byn Karigasniemi. Visst hade vi tak över huvudet, sängar med lakan, en elektrisk spis, så det var inte det allra enklaste livet, men ändå enklare än det vi lever i staden. Vi rörde oss i en miljö där vi inte kunde fly oss själva med snabba stimuli eller kickar, det vi hade att tillgå var varandra och skogen. Vad som så sakteliga skedde där i Lappland

var att vi närmade oss den kroppen som Maxine Sheets Johnstone skriver kan förlösa oss. Kroppen bortom intellektet och språket. Och såklart det faktum att vi rörde oss utanför den manliga blicken. Vi var endast kvinnor där. Det var som honung för själen.

*

jag minns ett stopp vid en bensinmack på vägen hem från Lappland. jag och en av kvinnorna i sällskapet står inne på damtoaletten, tvättar händerna. hon ser in i spegeln som hänger framför oss och säger till mig hur skönt det har varit att vara så länge utan att se sig själv i en spegel. (vår vistelse i Lappland - helt utan speglar)

lite senare samma sommar sitter jag i en annan bil med samma kvinna. vi stannar vi vid en annan bensinmack, för en annan kisspaus. innan vi stiger ur bilen säger jag till henne att det största som hände mig i Lappland, var att jag förlorade uppfattningen, tankarna och bedömningen av min egen kropp. eller snarare att jag tappade den kritiska blicken på mig själv. för första gången sedan jag blev tonåring. (Men att när vi kom tillbaka till samhället, staden, institutionen, så vips var blicken där igen)

wow, svarade hon.

*

jag skulle kunna bli träskmark, sumpmark. att bli kött. fast jag är ju kött. att bli skog. det är det som är min dröm när jag åker till Lappland. men den drömmen kommer inte gå i uppfyllelse. jag kan inte bli ett träd, jag kan inte bli mossa. jag kan inte gå in i ett berg eller bli en sten. jag kan inte bli en häst. jag kan inte bli bringan på en häst. känna hur det är att vara en muskel i ett kraftfullt djur.

men jag är ju en människa.

*

Och jag vet att när jag kom tillbaka från Lappland så hade jag tappat lusten till scenen, jag hade inte längre ett behov av den. Den situationen kändes nu konstlad, märklig, främmande. Och jag frågade mig själv: hur ska jag gå

vidare från det här? Hur kan jag fortsätta vara en scenkonstnär utan scenen?
Hur kan jag dela sådana här erfarenheter med en publik?

ATT VÅRDA EN PATIENT

Klockan sex på kvällen kommer jag in i hans dunkla och trädoftande villa. Det är alldeles knäpptyst. Tomt. Jag blir orolig för att han inte ska vara hemma, att jag inte ska få träffa honom ikväll. Jag smyger mig in i hans sovrum. De gul- orangea gardinerna från sjuttioalet är fördragna och det är ett gyllene dunkel där inne. Jag ser först de brunbrända benen på sängen och sedan hela hans kropp. Han ligger ovanpå täcket, det gulblommiga som jag har bäddat rent till honom veckan innan. Han kikar försiktigt upp när jag säger hans namn. "Det var länge sen jag såg dig", säger han igenkännande. "Ja, det var några dagar sen", svarar jag med en glädje i magen över att han känner igen mig. Han blickar upp under sin vita kalufs, med händerna under den högra kinden. Han är mjuk i hela kroppen. Hans ögon är fyllda av sömn. Jag har väckt honom och han är skyddslös, har inte fått någon tid att bygga upp en fasad. Jag kom till honom i sömnen. Och när han talar till mig är hans röst len och öm, ljusare än vanligt. Jag sätter mig på huk vid hans säng och jag vill bara smälta in i honom. Lägga mig där bredvid och känna hans värme och sömndruckenhet, stryka honom över pannan och säga att vi kan sova nu, tillsammans. Det är sensommarkväll, människor jobbar fortfarande, så även jag, men vi kan bara lägga oss där och försvinna tillsammans ett tag. Det är det som händer hos Erik; jag försvinner och blir till. Han sträcker ut sin hand och frågar med den vänligaste rösten hur det står till med mig. Jag tar hans hand och jag svarar att det är bra, det är bra. Men min röst låter som fylld av tårar, jag blir tjock i halsen. För jag vet egentligen inte vad jag ska svara. Egentligen vill jag säga honom något helt annat. Vad vet jag inte. Det är bara det att hans gest berör mig så djupt. Jag sjunker ner vid hans säng igen, nära hans ansikte, nära hans ögon. Hans blick är som ett barns. Så frågar han mig om det är kväll och om vi ska sova över där, innan han inser att han är hemma hos sig, i trävillan. Vid den insikten är det som att hans konturer släpper och något sipprar ur honom, hans gränser upplöses för en kort stund, hans identitet flyr honom, ut i rummet, åt alla håll, även mot mig, för att sedan samlas igen och han ser på mig med sin klara blåa blick. Det är en blick som jag känner igen. En blick som säger att det är okej att du kommer hit, att du är

den första jag ser när jag slår upp ögonen för en ny värld. Och så säger han att han alltid blir glad över att se mig. Då svarar jag att jag alltid blir glad över att se honom. Bra, säger han, då är vi överens. Sen tömmer jag hans kateter.

*

Heidegger menar att den andre, ren annanhet, separerad från självet, är min angelägenhet, jag har ett ansvar för den andre och att annanhet/främlingskap/den andre ständigt väcker omhändertagandet i människan. (Parviainen, 1998, s.140)

*

Min erfarenhet av att jobba i äldrevården, av att möta, vara nära, hjälpa och stödja kroppar som har levt ett långt liv, en del kanske hundra år, att vara nära kroppar och själar som behöver hjälp för att klara av en dag, för att orientera sig i den del av livet som är kvar, om det är år, månader eller timmar, att vara nära den kunskapen det innebär att ha levt, det är en erfarenhet som är svår att beskriva. Det är nästan omöjligt. Det är som Merleau-Ponty säger, att för att verkligen uppleva något så måste en LEVA det. Det är svårt att förklara hur det är att jobba med människor nära döden, för någon som aldrig varit med om det. Att vara nära åldrandet. Ibland när jag möter folk på gatan, som kan gå utan stöd, vars leder är böjliga och minnen tydliga, som ännu inte är gamla, så tänker jag att jag bär på en hemlighet. En hemlighet som jag delar med några få, de flesta är vårdbiträden, undersköterskor eller sjuksköterskor, en hemlighet som består i att jag vet hur en åldrad kropp ser ut och jag kan se de unga, vuxna och medelålders människorna jag möter och föreställa mig deras kroppar när de blir gamla. Jag vet vad för slags krämpor och hinder som kan uppstå, något som de kanske inte ens har vetskap om eller i alla fall inte är medvetna om.

Att jobba med människor vars minne sviktar, de som inte minns om deras älskade ännu lever, som undrar om vårdbiträdet är deras dotter eller granne, om de är hemma i det hus de alltid har bott i eller på en främmande plats. Att vara nära de här människorna och att lära känna dem... det är som att närma sig fundamentet i mänskliga möten.

Att vara ett vårdbiträde inom hemtjänsten innebär att komma hem till människor som är i behov av vård och att vårda dem i deras hem. Innan jag har mött dem så har jag deras namn, telefonnummer, adress och eventuellt information om deras ålder, vårdbehov, humör, sjukdomar och minnesförmåga. Redan innan första mötet vet jag mycket om dem, medan de förmodligen inte ens vet att det är jag som kommer låsa upp deras dörr denna morgon, komma in i deras hall och ropa hej. De vet ingenting om mig, förutom att jag för tillfället jobbar som vårdbiträde och heter Klara, för jag presenterar mig med mitt namn såklart. Småningom lär vi känna varandra, jag berättar om mig själv, vi frågar varandra frågor, vecklar ut våra historier. Men i början har jag ett maktövertag. Min kropp är också nästan alltid den som är snabbast, starkast och smidigast, däri ligger också en makt.

Samtidigt befinner sig en del av makten hos den andre. För jag kommer in i en främmande människas hem, ett hem som den människan kanske har byggt upp och format under flera decennier. I det hemmet är det den här främmande människans regler som gäller och det är min uppgift att lära mig de reglerna. Och de kan uttryckas explicit, eller implicit, men hur det än är så måste jag förstå dem. Om det är individer som har demens som gått så långt att de har tappat talförmåga och förståelse för sin egen motorik, då ligger deras vardagsrutiner verkligen i min makt, men min uppgift är ändå att avläsa vad de finner bekvämt eller obekvämt och så vidare.

Här är det främlingar som är auktoriteten. Samtidigt som jag, som är en främling för dem, kommer med en annan auktoritet. Fram tills dess att vi inte längre är främlingar för varandra, och då vill jag tro att möjlighet till maktutjämning är möjlig. Deras kropp i mina händer och min kropp i deras.

*

När jag tänker på min längtan till att arbeta inom omsorgen så är det känslan av att vara behövd som är starkast, det är den som drar mig dit. Att jag möter människor där som inte skulle klara sig utan att jag steg in i deras hus och hjälpte dem upp ur sängen. Det är den där undfallande blicken hos en del människor jag möter, och stoltheten i andras. Det är den där blicken som ärligt uttrycker att "jag behöver din hjälp". Och den tillfredsställelsen av att få finnas till för någon, att uppfylla någons behov, att smeka någons kind eller lägga om någons sår. Kanske är det sårbarheten. Sårbarheten i möten mellan

mig och den jag vårdar. Vi rör oss över så intima gränser. Jag lär mig allt om deras vardagsrutiner, vad de äter, hur de klär sig, vad för familj de har och har haft, hur de rör sig. Jag lär mig om deras hud, rynkor och fettvaskar. Om deras benighet, seniga oböjlighet, deras saktfärdighet och andlöshet. Jag lär mig om deras raseri, frustration, känslighet, glädje, tårar, hunger, svett och lukter. Deras tandrader och hur de för gaffeln till munnen (eller inte gör det). Jag lär mig deras toalettvanor. Jag lär känna deras armhålor, ljumskar, könsorgan och hur de vill bli tvättade där. Och jag bär hela tiden min uniform, min hemtjänstdräkt. På ett sätt skyddad i min professionella roll. Men samtidigt är de där intima mötena något som kan slå omkull mig. Jag kan börja gråta, skratta, få kväljningar, må illa. Drabbas av deras styrka, av deras svaghet, av deras vilja att leva, eller deras längtan efter döden. Deras humor och listighet, suckarna och det som drar dem neråt.

Vårdbiträdet och skådespelerskan

17.8.2017 7.36 pm

Till: Anita

Från: Klara

Anita.

Jag har beslutat mig för att stanna lite längre i Sverige än planerat, för att jobba. Det här arbetet med att ta hand om gamla och sjuka människor är så givande, helande och inspirerande. Jag har också förälskat mig i en man. Det är en sorglig kärlekshistoria, för han är 92 år gammal och dement... Så jag kommer bli en ung änka... Men just nu har vi en underbar tid tillsammans.

I vilket fall som helst... Jag kommer till Finland 28 augusti. Och då är det meningen att jag ska göra mitt egna konstnärliga lärdomsprov. Ojoj. Jag hoppas du fortfarande vill handleda mig. För att vara ärlig: när jag tänker på scenkonst just nu så blir jag alldeles trött och min hjärna blir tom och blank. Konst suger.

Haha. Kanske gör jag detta bara utifrån kropp och intuition. Ingen planering. Men vi får se.

Vi ses!

Klara

*

Om vi kan tala om att teater och scenkonst har en potential att ta hand om människor, hysa omsorg för mänskligheten, så är den omsorgen för mig allt som oftast abstrakt och diffus. Medan omvårdnaden som sker i vården av en gammal människa är direkt, konkret och synlig.

För mig är det att stå på scenen och att jobba inom hemtjänsten två väldigt skilda världar, men jag upplever också likheter dem emellan. Den största skillnaden för mig tror jag är prestationsångesten. Att skapa och framställa scenkonst är för mig förknippat med en väldig prestationsångest, en känsla av att aldrig vara tillräcklig, att alltid kunna bli bättre, av att ständigt möta kritik. Jag litar inte på mig själv och min egen förmåga, och tar mer åt mig av den negativa kritiken än den positiva. Medan inom hemtjänsten så är prestationsångesten nästan obefintlig. Jag upplever ofta att jag är tillräcklig (inom ramarna för de förutsättningarna som finns, självklart är tidsbrist och stress ett problem inom vården, men jag kan tydligt se att det är ett problem i systemet och inte hos mig), jag litar på min kunskap och att jag kan. Och bara det att säga hej, koka kaffe eller byta någons omläggning kan vara tillräckligt för att den andres dag ska bli lite lättare.

En annan skillnad är responsen och dialogen med den som mitt arbete riktar sig till. Inom scenkonsten är publiken ofta relativt anonym, sitter i mörkret och är knappt igenkännbar. Jag kan få skratt, eventuellt något enstaka tillrop, till svar. Medan mötet med en människa jag vårdar är direkt i form av ögonkontakt, beröring, samtal och ofta intimvård. Om vattnet är för kallt när jag duschar någon, får jag genast höra det och jag kan ändra temperaturen. Om min beröring är för hård eller för mjuk när jag smörjer in någons fötter, får jag höra det och kan anpassa mig.

I och med den dialogen är också blicken på mig annorlunda. Inför deras blick är jag inte ett objekt som ska behaga dem med mina uttryck, min kropp, min röst och mitt utseende. Jag är ett subjekt som kommer till dem med min kunskap om omvårdnad. Min kropp är inte en projektionsyta, utan en

räddning. Det är inte jag som är i fokus, det är dem. Och i min blick är de subjekt, personer med vissa behov som jag ska tillgodose så gott jag kan, med min färdighet.

Visst finns det de vårdtagare som utnyttjar mig, som kräver omöjliga saker av mig. Det finns de jag har kommit hem till där vår relation nästan blir som den mellan skådespelare och regissör, där jag som skådespelare/vårdbiträde måste ta order/regianvisningar av en demonisk regissör. Och ibland måste jag säga ifrån, säga att det finns uppgifter som inte tillhör mitt arbete, att jag har förhållningsregler, att deras eventuella ilska och raseri är felriktad. Men dessa "demoniska regissörer" jag möter i vårdrummet är lättare att ha att göra med och ha överseende med, än de jag möter i skådespelaryrket, då det tillhör mitt vårdarbete att kunna handskas med alla sorters människor, eftersom alla behöver vård. Den frustration jag möter hos vårdtagarna är ofta är på grund av att de är i ett underläge där de inte längre har makten över sina egna liv. Kanske en sorg över att inte längre kunna stå på sina ben, inte kunna gå utanför dörren eller laga sin egen mat, knyta sina skor eller duscha. Och de kan vara missnöjda med hur deras omvårdnad är planerad och känna att de inte kan påverka eller förändra den.

Medan en regissör på teatern möter mig i ett färdigt överläge och om hen är demonisk: utövar makt och trycker ner mig från positionen. Ett maktmissbruk som säkert även det kommer ur en existentiell ångest och mindervärdeskomplex. Men här är skillnaden att mitt yrke som skådespelare inte alls inbegriper att jag ska ha något slags socialt eller emotionellt ansvar för regissören.

*

Hösten 2017 ska jag göra mitt konstnärliga lärdomsprov. Och jag är rädd. Jag vill inte. Jag är så trött på att stå på scenen. Befinna mig inför publiken, blickarna och min egen privata kritikerkår som sjunger i mitt huvud.

Hela våren har varit fylld av premiärer och föreställningar, i utbildningen och professionellt. Och när sommaren börjar är det som att jag förätit mig på teater. Jag åker hem till mina föräldrar i Sverige för att spendera sommaren där. Min familj och mina vänner talar med mig om teatern. Det knyter sig i min mage och tillslut säger jag att jag vill inte höra något mer om skådespeleri. Och det känns som att jag sviker mig själv, som att jag sviker

teatern. Hur kan jag hata den? Känna äckel inför den? Den som jag levt så länge med och arbetat så hårt för att få vara en del av? Och tanken på att jag om bara ett par månader ska tillbaka till teaterhögskolan för att göra ett soloprojekt som ska representera min relation till scenkonsten får det att svindla.

*

nu börjar mitt sommarvikariat i hemtjänsten med en utrustning bestående av vinröd kortärmad skjorta med loggan "Uppsala vård och omsorg", svarta byxor, handsprit, plasthandskar, plastförkläde, blå skoskydd i mängder, mobiltelefon, cykel, cykelhjälm, en nyckelknippa som väger ett ton. rutiner. 07:00-16:00 eller 16:00-22:00. som anonyma, till synes obetydliga, små hjältar far vi vårdbiträden fram över gatorna, vinkar till varandra. min sjätte sommar inom äldreomsorgen. och återigen upplever jag magin det är att stiga in i de små världar som är människors hem. återigen kommer jag närmare frågor som: vad är tid, vad är rum, vad är verklighet, vad är dröm och vad är ålder? den nära relationen till döden, förvirringen, sjukdomar, galenskap, ilska, sorg, ärlighet, kunskap, erfarenhet och visdom. de oväntade händelserna av att bli berörd - och beröra. att hålla någon.

sommaren blir fylld av människor, historier, karaktärer och kroppar. den ena tokigare än den andra. ömsintheit och konflikt fyller månaderna. och jag känner mig viktig, nödvändig och behövd. vissa dagar jobbar jag från 07:00-22:00 bara för att jag tycker att det är så kul. slukad i dessa relationer så glömmer jag teatern och framtiden. och när min resa till Finland närmar sig så skjuter jag upp den. jag behövs mer i Sverige. jag har byggt upp relationer med de gamla människorna där nu, jag kan inte bara överge dem för en sån sak som att stå på en scen. Men småningom förstår jag att jag måste lämna dem, jag måste åka. och jag måste formulera mina tankar om vad jag vill göra på scenen i september. sakta börjar idéerna komma till mig. jag skriver till min handledare.

21.8.2017 6.22 pm

Till: Anita

Från: Klara

Hej Anita,

Jag har kanske hittat en lösning. Jag har blivit inspirerad till att se hur jag kan ta mitt arbete inom äldre vården upp på scenen. Att behandla den erfarenheten, de mötena. Intimiteten i att ta hand om nakna, sårade och svaga kroppar, att vara deras muskler och förlängningen av deras vilja. Hur min empatiska kropp och själ ibland blir lika svag och förvirrad som dem. Hur jag rör mig i tid och historia med dem; jag möter dem när de var unga, och nu när de är gamla. Och där kan jag kanske hitta min uppfattning om- och min relation till min egen kropp.

Jag ser rörelsesekvenser, rörelser av omvårdnad och tröst, rörelser av kärlek och aversion. Vardagliga konversationer, som blir märkliga.

Jag återkommer

Klara

*

Så i september anländer jag till Helsingfors. Jag möter min handledare. Vi talar, rör på oss. Hon säger till mig att "den kropp du arbetade med i hemtjänsten, den arbetar du med även här". Vi talar om kinestetisk empati, hur jag använder mig av den när jag arbetar, rör mig och talar med de äldre människorna, när jag dansar med mina vänner. Vi talar om hur våra kroppar och andras kroppar formar våra liv. En vecka senare ansluter sig min vän Lycke som ska vara med mig på scenen, hon ska vara min trygghet, mitt möte, min lekkamrat, mitt skyddsnät i mötet med publiken. Tillsammans med handledaren börjar vi göra övningar med fokus på omhändertagande. Vi gör arketyper, statyer av omvårdnad som utvecklas till små improviserade rörelseetyder. Vi utarbetar scener.

*

Det är två scener i detta arbete som kommer att betyda mycket för mig. I båda agerar jag vårdbiträde och Lycke agerar den personen jag vårdar. I den första scenen är Lycke en dement gammal kvinna, som håller förvirrade monologer om livet, kärleken och sorgen för mig. Jag är vårdbiträdet som lyssnar. Lyssnar på samma historia jag hört hundratals gånger. Min uppgift som vårdbiträde (och skådespelare) är att lyssna på den som om jag hör den för första gången, förundras över den och fråga frågor och öppna upp en dialog, som om den aldrig skett förut. Min uppgift är att låta människan framför mig att få vara, formulera och förmedla sig själv till omvärlden, till mig. Och när jag sitter där på scenen så ger jag plats till den gamla kvinnan, och jag ger plats till Lycke, min medspelare. Jag låter dem båda vara, bli lyssnade på. I den sista scenen har denna samma kvinna blivit stum och nästan orörlig. Jag sätter på mig ett par blå skoskydd i plast, tar fram handsprit ur fickan och desinficerar mina händer. Jag blir vårdbiträdet igen. I sängen ligger Lycke, med en rosa prinsessklänning på. Hon är 28 år, har dreadlocks och ögon som lyser. Tidigare på dagen har vi dansat tillsammans, gjort andningsövningar, belly to belly, koncentrerat oss inför att gå upp på scenen tillsammans. Men nu blir hon över nittio år, utan språk och utan rörlighet. Hennes ögon fortsätter att lysa. Och publiken som sitter två meter ifrån oss, de betyder ingenting längre, de försvinner. Det som betyder något är att jag är i denna kvinnas hem och att jag ska hjälpa henne med att komma i ordning inför kvällen. Jag sätter mig i hennes säng, talar om för henne hur jag cyklade till hennes hus, såg några barn leka på gården utanför, att det är en skön kväll ute. Jag tar fram en skål med vatten och trasor som jag lägger i blöt. Jag börjar ta av henne klänningen, fortsätter hela tiden att tala, berätta för henne stegvis vad jag ska göra. Ber henne hjälpa mig med den kraft hon har kvar när jag ska lyfta henne eller vända på henne. Hon är nu naken och jag tvättar henne mellan benen och under armarna med de våta trasorna. Och vad som betyder något är mina händer över den kroppen, hur jag rör vid henne. Vad som är viktigt är mitt inre tempo, att jag inte skyndar, att jag tar tid på mig, att jag lyssnar till kroppen som ligger där i sängen, till den gamla kvinnan som också är Lycke. Vad som betyder något är tyngden av hennes överkropp i mina armar, hur jag håller i henne, att jag inte tar i för mycket, att jag inte tappar henne. Vad som spelar någon roll är hur min blick observerar henne, inte som ett objekt, utan som en människa med behov, begär, drömmar, längtan och integritet. Vad som betyder något är hur våra blickar möts och vad det säger

om oss. När jag har tvättat färdigt så lägger jag ett täcker över henne, hänger upp klänningen. Med det lilla språk hon har kvar ber hon mig komma och lägga mig bredvid henne. Och när jag lägger mig där är den jag håller om är Lycke, min vän och lekkamrat, det är kvinnan jag nyss har klätt av och tvättat inför kvällen och det är alla kroppar jag har vårdat. Och där ligger vi tillsammans och andas. Sen reser vi oss upp, öppnar ögonen och möter publiken. Jag är inte längre ett vårdbitråde, jag är Klara, jag är en skådespelarstudent som har klarat provet. Och Lycke är där bredvid mig. Och publiken skrämmer mig inte nu, inte i den här stunden.

*

“Du har jobbat inom vården va?” , är det många som frågar efter föreställningen. Många säger att det syns på hur jag är där på scenen. En person säger till mig att när hen såg mig ta hand om Lycke där i sängen, så fanns det inga tvivel om att jag var ett vårdbitråde. Vad annat hade jag kunnat vara? En skådespelare? Och jag undrar vad det var som skapade den känslan hos en del i publiken och den känslan i mig. Jag antar att det var mitt kroppsminne, min starka kontakt till sysslorna. Jag tror att det till viss del handlade om att de känslor av kompetens och tillräcklighet jag upplever som vårdbitråde kunde komma till mig även som skådespelare, genom att jag gestaltade mig själv som vårdbitråde. Att den nervositet och prestationsångest jag ofta känner på scenen försvann genom de sysslor jag i vården utför med säkerhet, lugn och omsorg, de jag nu iscensatte. Jag behöll min integritet som skådespelare via minnen av vårdbiträdet. Jag tog hand om mig själv, jag tog hand om Lycke. Fanns det stunder då vi tog hand om publiken?

*

Nästa dag har han glömt allt igen, men han kommer ihåg mitt namn. "Klara", säger han. Och något börjar röra sig i mig för en sekund. Så tar han tag i min hand, ser mig i ögonen och frågar vad vi ska göra nu. Som om jag bar på hans lycka. Som att jag kunde uppfylla alla hans drömmar, bara genom att sitta där och hålla hans hand. Och senare säger han: det var på tiden att du kom hit, så att jag får lära känna dig, det var på tiden. Och jag håller med honom. Det var sent i hans liv vi fick lära känna varandra. Vad jag inte säger då, är att det förmodligen är sista gången vi ses.

ATT VÅRDA EN PUBLIK

Susan Kozel menar att saknaden har en central roll i allt skapande. Saknaden som innebär alla former av förlust, avsaknad, längtan, ångest, begär och önskningsar. Merleau-Ponty menar att istället för att uppleva tillhörighet med världen så upplever vi den genom saknad och längtan. Saknaden driver oss till att skapa, och att hitta kontakt och beröring med den andre/annanheten, den stödjer hela mänsklighetens interaktion. Kozel menar att upplevelsen av längtan och att överbrygga avståndet mellan oss och det vi längtar efter, gör erfarenheten av saknad till något annat än en statisk tomhet, den står aldrig stilla vid total förlust eller total tillfredsställelse, utan rör sig däremellan. (Parviainen, 1998, s. 141-142)

Heidegger menar att den andre, annanhet och främlingskap ständigt väcker omhändertagandet i människan. Kanske kan detta omhändertagande vara en orsak till att en scenkonstnär vill vara konstnär och stå på scenen. Och om vi nu skulle hålla oss till tanken att vi människor lever i en saknad, och att den andre väcker omhändertagande hos människan, så kanske skådespelaren finner sin mening i att vilja ta hand om publiken, sörja för dess välmående, trösta. Och göra det genom att möta dem, den andra, och vara närvarande i - och representera kroppen, vara en spegling, och skapa ytor, platser och förutsättningar för mellanmänskliga möten. Möten som inte nödvändigtvis alltid måste vara helande och vårdande, utan som även kan skära sig, vara tankeväckande, skaka om, förvåna och provocera, vara startskott till revolutioner, privata och samhällsomstörtande.

Teatern utgör ofta en rumslig politik. Allt som oftast är gränsen mellan åskådare och skådespelare väldigt tydlig och uppdelad. Publiken sitter i sina stolar eller bänkrader i salongen medan skådespelaren är på scenen i strålkastarljuset. Och där på scenen, avskild från publiken, framställer scenkonstnären sin kropp på ett sätt som ska tillfredsställa människorna i salongen. Jaana Parviainen menar att scenkonsten på det sättet är en plats där avståndet mellan jaget och den andre är uppenbart. Men det är också en plats som har potential att erbjuda förståelsen för den andre och sammansättningen av sitt eget jag. Att förnimma något, att se, höra, känna något, är att ingå gemenskap med det en förnimmer. Heidegger menar att

poesin i konsten ligger i skapandet, men även i emottagandet. Och om kroppen på scenen är en levande kropp och om åskådaren är öppen för att ta emot med sin levda kropp, så finns det en möjlighet att åskådaren blir berörd på djupare plan, inte på ett intellektuellt plan, utan i det landskap som existerar innan och bortom intellektet. Publiken kan ingå en gemenskap med skådespelaren, och skapa en gemensam värld tillsammans. (Parviainen, 1998s. 177-178)

För att göra teatern till en plats som är mer hälsosam för skådespelaren, och kanske även för publiken, för att ändra på uppfattningen av skådespelarens roll som det begärda objektet, för att skapa en större upplevelse av gemenskap, så kanske vi kan vi vända oss till den immersiva teatern. Den föreställningsform som omkullkastar de vedertagna rollerna av åskådare och skådespelare. Där skådespelarna erbjuder besökarna upplevelser och erfarenheter som de inte är passiva åskådare till, utan aktiva deltagare i.

“To listen to another is to learn what the world is about from another perspective that is not our own; to listen is to reverse position. The echo is radically deconstructive, subversive, even anarchic; it sets in motion countless vibrations of uncertainty; it refuses to be controlled, it can not be possessed by analysing it.” (Parviainen, 1998, s.178)

Ömsesidigheten

en omvänd rörelse i rummet, som att deras blick på mig blir min blick på dem. deras undran, aptit, iver, nyfikenhet och nervositet blir synlig för mig, den blir någonting vi kan dela. och det är som att jag slutar vara skådespelaren och blir publik. om jag först ledde dem och de följde mig, så är det nu de som leder och jag följer. stämningen i rummet är intensiv och förväntansfull.

*

Under tiden som jag skriver den här uppsatsen så är jag med i ett projekt som heter “35 jag och några skådespelare”, initierat av teatergruppen Blaue Frau i samarbete med Poste Restante. Vi är sju skådespelare som undersöker

identitetsskapande, i den materiella världen och i den virtuella världen. Det är en immersiv föreställning där publiken är deltagare i en utbildning i hur vi ska ta över internet och göra det till en feministisk utopi. Publiken är protagonister och vi skådespelare blir antagonister. Vi skapar med vår utbildning situationer för publiken och det är i deltagarna som dramat och konflikterna sker.

*

Vad som händer med mig som skådespelare under denna immersiva föreställning är att jag är med om att blicken byter plats, gång på gång. Publikens blick på mig blir min blick på dem som blir deras blick på varandra, tillbaka på mig; vi befinner oss i en växelverkan som möjliggör ömsesidighet. Fortfarande har jag som skådespelare skapat mig ett förhöjt tillstånd, jag har smink och kostym som formar en karaktär. Jag har också vissa uppgifter som jag måste utföra, vissa repliker jag måste säga. Men allt det sker i mötet med publiken, det sker öga mot öga med publiken, ibland bara en decimeter från dem. De blir mina medspelare. Mina repliker, mitt sätt att tala, mitt sätt att röra mig, förändras i relation med publiken och deras sätt att möta mig och bemöta uppgifterna jag ger dem. Jag går i dialog med dem. Och i och med att jag går i dialog så blir jag ett subjekt. Och även om jag stundtals är den som ser på dem, så blir de inte det där objektet eller den där projektionsytan, eftersom de inte står på en scen och jag inte sitter i en salong; vi är där tillsammans, och vi tar en risk tillsammans. Risken det innebär att ompröva roller. De tar en risk att komma dit och delta aktivt i en föreställning, utan skyddet av gränsen mellan salongen och scenen. Jag tar en risk som varje kväll möter nya människor, nya grupper, som jag ska gå i dialog med, där jag inte kan gömma mig bakom lagda scenerier.

*

vi står i en tät ring i det lilla rummet, så att de alla ska kunna höra mig. deras kroppar och blickar är vända mot mig. en av kvinnornas ögon vidgas, lyser, när hon ser på mig, en känsla av att hon kommer närmare, hon växlar mellan att se mig rakt i ögonen och på mina läppar med en slags hunger, iver, som om hon vill äta upp mig. en annan kvinna fladdrar med blicken,

liksom lutar sig bakåt, bort från mig och situationen, pillar nervöst på sina nagelband. Pupiller vidgas, saliv sväljs. och vi är så nära varandra.

*

I denna föreställning är omhändertagandet av publiken mer konkret och direkt än i någon annan föreställning jag har varit med i. Och med omhändertagande menar jag att jag känner ett större ansvar för publiken och deras upplevelse, därför att vi är i situationen tillsammans och jag kräver något av dem. Jag känner ett större ansvar eftersom jag utmanar dem och att jag kan uppleva deras omedelbara respons och när de utmanar mig tillbaka. Vi kan inte skydda oss från varandra. Mitt uppdrag är att erbjuda dem uppgifter där de genom sina egna kroppar dyker in i potentiellt stimulerande, provocerande, triggande, helande och njutningsbara upplevelser. Och jag har ett ansvar för att de ska våga ge sig hän. Jag har ett ansvar för att de ska känna sig så pass trygga att de kan öppna upp sig för sina egna erfarenheter. Jag finns där för deras skull. Jag finns där i behov av hjälp, stöd, inspiration. Min uppgift är att vara närvarande. Att läsa av deras kroppar, deras minspel, deras röster. Min uppgift är att kunna avläsa subtila nyanser i deras varande och möta dem i det, kunna tillgodose deras behov och samtidigt bibehålla min och föreställningens integritet. På detta sätt påminner denna föreställning, eller min attityd i denna föreställning, mycket om mitt arbete inom äldrevården. Jag upplever att jag tar hand om publiken.

Jag tänker att den immersiva teaterformen har en särskild potential att skapa en plats för de levande och förlösta kropparna. Om publiken får röra sig i scenkonsten, vara i direktkontakt med den tillsammans med skådespelarna, uppleva med alla sina sinnen, där de inte skyddas av salongens mörker, så öppnas ytor för möten, beröringspunkter, konfrontation, konflikter, dialoger, närhet och förhoppningsvis förståelse till-, och för, sig själv och andra. Och i allt detta kanske de kroppar som slumrar kan börja vakna till liv, och de som redan var levande och vakna kanske kan få energi till att fortsätta vara det.

Där finns fortfarande den där längtan hos mig som scenkonstnär att tillfredsställa publiken, kanske inte med min kropp och mitt utseende, men med det jag erbjuder dem. Där finns fortfarande en längtan efter att vara

omtyckt, det är svårt att komma ifrån drömmen om att vara åtrådd. Det finns också en del av mig (och föreställningsformen) som kräver något mer av publiken och deltagarna. Det att de också ska offra en del av sig själva för att få vara med. Vi kanske alla röra oss mellan de där extremerna som Heidegger talar om, där vi pendlar mellan att vara narcissister, självuppoffrande och omhändertagande. Vi pendlar mellan att vara slutna bekräftelsekrävande egon och mjuka kroppar som gärna håller någon annan i handen.

DET ÄR ÖVER NU. ETT FÖRSÖK TILL AVSLUT.

*

det är något som fortsätter att skava i mig. för trots allt hopp om förlösning, finns en känsla av att vara oförlöst. trots allt tal om förståelse så återkommer en känsla av missförstånd. och trots alla ord om att våga så finns där en rädsla.

jag vill tro att det enda vi vill är att mötas. och att betyda något för någon. på riktigt.

och kanske är det i kraft av denna längtan som vi skapar sätt att nå varandra. och kanske kan vi bara nå varandra om vi först kan öppna upp oss själva för vår egen beröring.

alla dessa utsträckta händer.

allt jag kan säga är att mina erfarenheter, de samtal jag har haft, de böcker jag har läst, de tankar jag har tänkt, vad jag har skrivit och hur jag har rört mig, har gett mig en annan förståelse för blicken, kroppen och min längtan som skådespelare. men hur framtiden ser ut, om vi kommer ta hand om varandra, om jag kommer ta hand om mig själv och andra, om blickarna kommer döda mig eller älska mig, om det finns ett enkelt svar på allt, det har jag ingen aning om.

men jag vet att det finns en förmåga i scenkonstens kroppslighet. en förmåga som kan vara omvälvande. det gäller bara att vi försöker nå fram till den förmågan och tar hand om den. inte glömmer den.

*

min blick är stadig, sen fladdrar den ut genom sommarfönstret. du är där på andra sidan, sänker långsamt dina ögonlock och huden under dina ögon blir synlig. det är en plats dit solen inte nått.

vit tunn hud som

en

tacksamhet

sättet på vilket du tackar mig.

och ovanför dig en blå himmel och de gröna björkarnas blåst. du öppnar ögonen igen och jag tänker att du ser den blommande sommaren. den som är förgänglighet bladens fall och förlust och den kalla kittlingen i maggropen att snart -

men inte än.

och jag tänker att du kanske funderar över var i denna resa du befinner dig. hur långt bak i tiden

och hur långt fram i tiden vecken i din hud vecklar ut sig. och om jag blundar ser jag hur den skimrar

och du frågar mig

fast jag hör det inte

hur länge jag har funnits och hur länge jag kommer att finnas

och jag svarar

fast du hör det inte

att jag inte vet

och din blick öppnar sig och vågor av glitter över ditt ansikte. och just då ser jag in i dina ögon och just då är de gråa och just då har jag aldrig sett dig förut.

och jag ser allt detta fast jag inte är där.

en solstråle lägger sig på din nästipp och du sträcker dig efter ett glas vatten. jag lutar mig mot min vänstra arm och min blå skjorta faller i veck över mitt bröst.

och från din vita trädgårdsstol ropar du genom sommaren

att

minns att vi ska ses snart!

glöm inte det!

allt detta vill jag fånga in och för evigt släppa taget om.

Litteraturlista

Parviainen, Jaana, Bodies moving and being moved, 1998, Tampere University Press.

Sheets Johnstone, Maxine, The Corporeal Turn, 2009, Imprint Academic.

Welton, Donn, The Body, 1999, Blackwell Publishing.

Tack

Erik

Lycke Claesson

Anita Valkeemäki

Annika Tudeer

Joel Backström

och hela min vackra och dysfunktionella kurs på teaterhögskolan